

ADOLF

Udo Meiresonne

ADOLF werd geschreven voor en was een onderdeel van de voorstelling BRUGSE POORT BEZET, een project van 'bij De Vieze Gasten uit 2015. De teksten voor dit theaterstuk zijn gebaseerd op archiefmateriaal over de Eerste Wereldoorlog. De monoloog ADOLF werd apart hernomen tijdens het BOMFESTIVAL in mei 2018, in een licht aangepaste regie van Wennie De Ruyck.

Het stuk werd zowel in 2015 als in 2018 gespeeld in het dialect.

Research: Katelijne Tijsebaert, Elke Carels

Bron: De Zwarte Doos (Gents Stadsarchief)

Adolf Steeghers komt onaangekondigd op. Wanneer het publiek dat door heeft begint het geroezemoes stil te vallen. En Adolf steekt van wal.

Adolf Steeghers komt ergens binnen en iedereen zwijgt. Maar Adolf Steeghers is dat gewend. Kent gij Adolf Steeghers? Nee? En gij? Ook niet?

Adolf Steeghers was één van de 33000 Belgische soldaten die het grootste deel van den oorlog in kampen gezeten heeft. Adolf Steeghers zat in Amersfoort, Leeuwarden, Oldenbroek en Harderwijk. Van de twaalfde oktober 1914 tot de achttiende december van 1918.

Achter den oorlog kregen alle Belgische soldaten een ereteken, de frontstreep, en met die frontstreep hadden ze recht op een oorlogspensioen. Maar die 33000 die in die kampen gezeten hebben, die hebben die frontstreep nooit gekregen. Die hebben kunnen fluiten naar dat oorlogspensioen. Ja, daar zaten profiteurs tussen, deserteurs. Maar de meesten van die gasten die hadden wel gevochten in Luik of in de provincie Antwerpen. Dat waren de eersten die de Duitsers moesten tegenhouden. Maar dat is niet gelukt, en die zijn moeten achteruit trekken. En eigenlijk moesten die ook naar den IJzer, maar die zijn daar nooit geraakt, omdat ze ingesloten werden.

In die kampen zaten er ook 450 officieren. En die 450 officieren, die hebben allemaal wel die fameuze frontstreep gekregen. Verstaat ge dat? Adolf Steeghers verstaat dat niet. 33000 gewone soldaten, die kregen die frontstreep niet, want dat waren zogezegd lafaards die naar Holland gevlucht waren, en 450 officieren die kregen dat wél. Maar die 33000 soldaten die stonden wel onder bevel hé van die 450 officieren. Of wie denkt ge dat er die soldaten opdracht gegeven had om de grens over te steken?

Adolf Steeghers was géne lafaard. Verstaat ge? Adolf Steeghers wàs gene lafaard.

't Is waar, Adolf Steeghers heeft geklaagd over de smaak van zijn eten op het moment dat zijn vrouw en zijn kinders in Gent creveerden van den honger. Maar Adolf Steeghers wist dat niet. Hij dacht dat hij ze geruststelde, maar hij stak ze de ogen uit natuurlijk, met zijn praat over dat eten altijd, en over die concerts die gegeven werden in die kampen, en die

sportwedstrijden waar dat hij naartoe mocht... waar dat hij mocht aan méédoen! In het kamp van Harderwijk hadden ze een velodroom aangelegd hé, een wielerpiste! En er was daar een frietkot!

En Adolf Steeghers vond het nodig omte klagen dat er niet genoeg rijsttaartjes waren in de kantine.

Zal ik een keer vertellen hoe dat Adolf Steeghers in Holland terecht gekomen is? Wel, Adolf Steeghers heeft gevochten in Lint, om Antwerpen te verdedigen. Hij schoot met een spiksplinternieuw Engels kanon. Djoef, ging dat ... en dan: fiiiieeooooeeuuww ... en 5 kilometer verder ... BOEM!

En dat ging goed. Dat was zelfs wijs, in 't begin. Totdat de Duitsers weer schoten, met ilder kanon. En Adolf Steeghers hoorde dat afgaan, ginder ver. Djoef. En Adolf Steeghers hoorde diene Duitse bom afkomen. Die Duitse bommen die floten niet gelijk de Engelse hé ... die bromden, alles daverde, de vensters sprongen kapot in de huizen. En Adolf Steeghers telde de seconden van dat afgaan van dat kanon tot het inslaan van dien bom ...

50 seconden ... Kunde gij rekenen? Als dien Duitse bom 50 seconden onderweg was, dan schoten die Duitsers van op 10 of 12 kilometer! En Adolf Steeghers zijn nieuw Engels kanon geraakte mee moeite 5 kilometers ver. Met moeite den helft. Hij kon ze godverdomme alleens niet raken!

Adolf Steeghers wist op dat moment al dat 't spel daar verloren was. 't Was wreed. Adolf Steeghers heeft in twee dagen tijd tientallen kameraden rondom hem zien vallen. Zo staat dat in de gazetten hé, "Zoveele Soldaaten Gevallen". Kapotgeschoten ja, uiteengerukt, verminkt, begraven in ilder eigen loopgraven! Die die dood waren, die hadden chance, d'er waren er vele die levend begraven werden.

Ze moesten wel achteruit trekken, ze kosten niet anders.

Met het beetje volk dat overschoot werd Adolf Steeghers naar Antwerpen gestuurd. Maar ze kosten zulder in Antwerpen niets meer gaan doen! Tegen dat ze daar waren was Antwerpen al "gevallen". En dan is Adolf Steeghers de Schelde overgestoken, samen met honderdduizend vluchtelingen. Burgers, allemaal doodgewone mensen die van den ene dag op den andere alles kwijt waren en die vertrokken, te voet, weg van hun wortels, weg van hun geboortegrond, en waar naartoe? Geen mens die 't wist. En tussen die

honderdduizend burgers liepen er 20000 verslagen soldaten. Daar waren jongens bij die gekwetst waren, die liepen te rillen van de koorts, of die voort sukkelden op krukken, gasten die moesten ondersteund worden, of zelfs gedragen ... 't Was triestig om te zien.

En dat stukske leger moest naar Brugge.

Ze kósten zulder niet naar Brugge ... In oktober van '14 zaten de Duitsers overal!

En ze liepen omzeggens langs de grens met Holland. En in Holland was 't gene oorlog, Holland was neutraal. En toch wilde Adolf Steeghers niet naar Holland. Maar in De Klinge moesten ze een kampement opslaan, en 's morgens nog voor dat 't klaar werd, werden ze uit ulder tenten gejaagd. "Verzamelen!" Aan de grenspost! De officieren stonden van voren, zij zijn eerst gegaan. Adolf Steeghers moest wel mee. Een soldaat die zijn officier niet volgt, dat bestaat niet hé mannekes, dàt is een deserteur!

En Holland had conventies getekend, wat dat ze moesten doen als 't er een oorlog uitbrak waarin dat ze niet wilden meegesleurd worden. En de Hollanders hebben ulder daar volledig aan gehouden: alle militairen die de grens overstaken, moesten hun wapens inleveren en werden op treins gezet, naar die interneringskampen.

Voilà. Voor Adolf Steeghers was de oorlog voorbij. Maar hij zat wel gevangen. Of denkt ge dat dat plezant was, in zo'n kamp? Ge kunt u dat niet voorstellen hoe leutig dat dat was. Adolf Steeghers voelde zich nutteloos en machteloos. Waardeloos. Vernederd.

Maar wel brieven schrijven naar huis, dat hij veilig was, dat ze zich om hem geen zorgen meer moesten maken, dat ze courage moesten hebben, dat ze elkander spoedig weder zouden zien, dat het verzekeerst allemaal niet te lang niet meer ging duren.

Over hoe koud en hoe nat dat die barakken waren, daar heeft hij niet over geschreven. En dat heel het kamp stonk naar de stront van 20000 man, en dat ze van den eersten tot den laatsten vergeven waren van de luizen en de vlooien, en dat het daar stikte van de ratten ... dat heeft hij ulder allemaal bespaard.

Vier jaar en twee maanden kon Adolf Steeghers maar aan één ding peinzen: naar huis gaan. Naar zijn vrouw, Barbara. Naar zijn zoontje Roger. Dat manneke was 10 jaar toen den oorlog begon. En naar zijn dochterke, Elza. Dat kind was met moeite een jaar in '14, ze kon zelfs nog niet alleen stappen.

En in november '18 was diene oorlog dan eindelijk voorbij. Adolf Steeghers mocht naar huis. Of nee, ze hebben hem daar nog vijf weken gehouden. Maar dan stond hij daar weer in Gent Sint Pieters. Dezelfde plek waar dat hij in in augustus van 1914 vertrokken was. In '14 zag dat daar zwart van 't volk, en de mensen hadden vlaggen mee, en ze zongen, 't was precies een kermis. Juuiij! Oorloooog!!!!

In december 1918 was de kermis gedaan. D'er was wel wat volk, maar 't was stillekes. En Adolf Steeghers stond daar verwonderd te kijken, hij kost het niet geloven dat hij daar eindelijk weer was. Hij had niet eens gezien dat er iemand naar hem kwam, 't was maar als ze vlak voor zijne neus stond dat hij het zag.

“Barbara, ik ben hier weere”.

“ja jongen, ge zijt daar. 't wierd tijd hé”.

“Waar zijn de kinders?”.

“Thuis. Kom we zijn hier zere weg”.

En ze vertrokken, te voet van 't Sint Pieters station naar de Rabotstraat. En Adolf Steeghers was blij, zijne mond stond niet stil. Hij was aan één stuk aan 't vertellen over het leven in Holland, over de rare gewoonten van de Hollanders, die speciale kleren die ze daar droegen de zondag, over de schone protestantse missen waar dat hij naartoe gegaan was, in 't begin uit curiositeit, maar zo'n schone missen. En af en toe zei hij iets in 't Engels, want hij had in de kampen Engelse les gevolgd, en hij liet dat graag ne keer horen. En ondertussen kijkt Adolf Steeghers rond en rond en rond.

"Maar gulder hebt hier nogal chance had. Ge had Antwerpen ne keer moeten zien, daar was 't zo wel niet. Maar hier, d'er is hier niets veranderd, niets is 't er hier veranderd."

Barbara had nog heel de weg geen woord gezegd, maar nu ineens stond ze stil, en ze zei:

“Hoe kunt ge zoiets zeggen, Adolf. Alles is hier veranderd. Alles.”

En Adolf zijne frank viel, waarom dat hij haar niet direct herkend , daarjuist als hij van de trein kwam. Barbara trokt in niets meer op die schone jonge vrouw die hij achter gelaten had in '14. Alles aan haar was veranderd. Alles.

Als hij thuis binnen kwam, zat zijn schoonmoeder daar, en ze had een kind bij haar van een jaar of vijf. Adolf Steeghers wist dat dat Elzaatje was, zijn dochterke, maar eerlijk

gezegd, als hij haar op straat zou tegen gekomen zijn, hij zou haar nooit herkend hebben. En Elzaatje kende hem ook niet meer, ze kroop weg onder de tafel.

“En waar is Roger?”

“Op zijn werk.”

“Wadde? Da maakt dat ge hem niet meer naar 't school laat gaan?”

“Hij wilde niet meer.”

“Hij heeft niet te willen.”

“Hij wilde niet meer naar 't school omdat hij de miserie hier niet meer kost aanzien. We waren wij ferm content dat hij kóst gaan werken.”

“Het zal rap gedaan zijn.”

“Gij moet zwijgen!”

...

“Gij moet zwijgen”, zei Barbara, “Gij komt hier binnenvallen na meer of vier jaar, en 't eerste dat ge doet is ons de lesse spellen.”

Wat later kwam Roger thuis, en hij klopte zijn vader op de schouder.

“Ha, hier zie, wie dat we hier hebben, onze goelever! Wa wilde vent? Een goe bierke? Een druppelke? Sigaarke? Of willen we eerst de fanfare voor u laten uitgaan?”

En Adolf zweeg. En Adolf slikte. En Adolf Steeghers heeft nog meer moeten slikken. Zijn schoonmoeder woonde nu bij hem in. Om op Elza te passen. Want Barbara ging ergens gaan koken en kuisen voor kost en inwoon.

“Wa? Gij gaat gaan werken voor niets?”

“Ja Adolf. Maar ik ga daar stoppen, nu dat gij were zijt.”

“Goed.”

“Het is goed”, zei Adolf Steeghers, ... maar het was niet goed. Zelfs in zijn eigen familie werd Adolf Steeghers bekeken als ne leeghanger die den oorlog doorgekomen was door met zijn vingers te zitten draaien, maar wel met een volle maag. Maar hij heeft er wel wat aan over gehouden. Het vocht en de kilte van die barakken zijn nooit meer uit zijn lijf weg

getrokken. Adolf Steeghers was 38 jaar in 1918, maar hij voelde zich twee keer zo oud. Zijn longen fluitigen en pieptigen gelijk zot bij de minste inspanning die hij deed.

Barbara is al rap weer werk moeten gaan zoeken, betaald werk deze keer.

Elzake is Adolf Steeghers na een tijd wel vader beginnen noemen, maar daarmee is ook alles gezegd.

Roger is nooit meer naar school geweest. Hij heeft een meisje leren kennen van 't fabriek, en hij is ermee getrouwd.

"Ik ben content", zegt hij, "maar ik wil wél nog iets bereiken in mijn leven".

"Ha, dan had ge maar moeten leren hé, jongen" zegt Adolf.

"Ik ga naar de Congo", zegt Roger.

Hij gaat naar de Congo ...

En Adolf Steeghers keert zich meer en meer in zijn eigen. En Adolf Steeghers probeert alles te doorgronden. Wat dat da toch is met ne mens, dat die precies altijd en overal oorlog moet voeren. Gelijk de Duitsers, zulder tegen al de rest. Omdat ze zich beter voelen dan al de rest. Het is altijd omdat den ene hem beter voelt dan de ander. In het Belgisch leger was dat just hetzelfde. De Franstalige officieren tegen de Vlaamse soldaten. En de Vlaamse soldaten onder mekaar, de ene lichter tegen de andere. Maar we moeten het zo ver niet smijten. 't Is hier toch ook altijd van dat? 't Is hier toch ook altijd "die van de Muide" tegen "die van 't Rabot" tegen "die van hier"?

De die niets mòesten doen in den oorlog tegen de die niets kònden doen.

Zelfs in één huishouden: de vrouw tegen de man, en de man tegen de vrouw.

De dochter tegen de vader. Omdat ze hem niet kent. En omdat ze hem niet wil kennen. En ze weet zelf niet waarom.

En de zoon, ook tegen de vader. En straks de zoon tegen de negerkes in Afrika. Want hij voelt zijn eigen ook beter hé dan die arme zwartjes in de Congo.

En dan zeggen ze dat Adolf Steeghers altijd en overal buien ziet hangen. Maar Adolf Steeghers zal in zijn leven nog dikwijls ne keer gelijk hebben.

Maar Adolf Steeghers zal in zijn leven nooit gelijk krijgen.

Maar 't kan mij niet meer schelen! Als ne mens al ne keer gelijk krijgt, 't is toch altijd als te laat is!